

HIDROGE DÍA

2023 ANDORRA

M. Chevalier

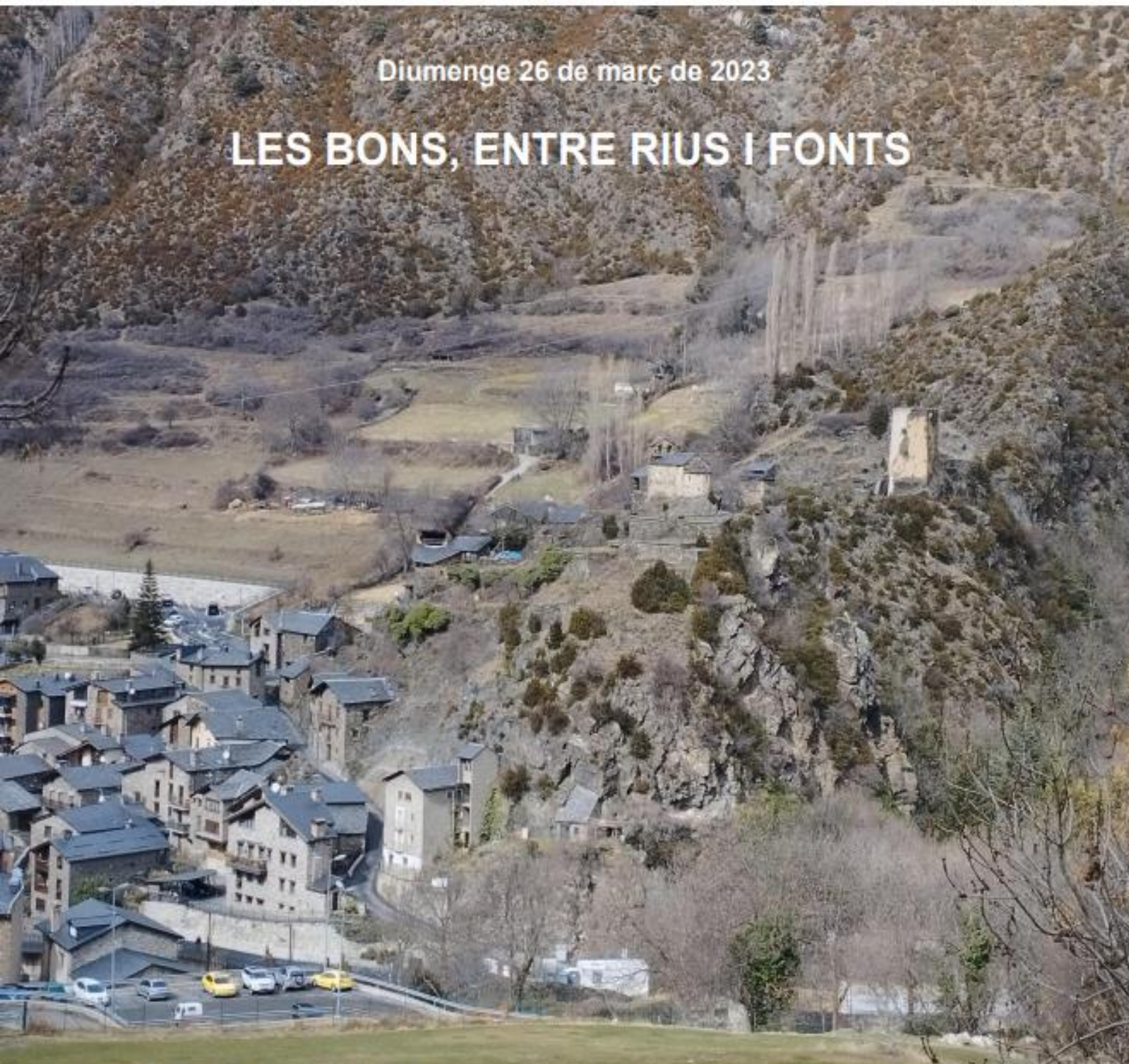
www.fundaciomarcelchevalier.org

ANDORRA
RECERCA +
INNOVACIÓ

Diumenge 26 de març de 2023

LES BONS, ENTRE RIUS I FONTS

EXCURSIÓ GRATUÏTA I GUIADA. Ruta circular sense dificultat tècnica (3 km)

Punt de trobada: Hotel Rosaleda (Encamp)

Hora de sortida: 09:30 h

Hora de tornada (estimada): 13:30h

Per a més informació:

<https://www.aih-ge.org/hidrogeodia-2023/>

igeofundacio@fundaciomarcelchevalier.org

DIA
MUNDIAL
DEL AGUA

22 de marzo de 2023 - Día Mundial del Agua
¿Por qué las aguas subterráneas son tan importantes?
Concurso del Agua Subterránea, 2023

PARTICIPAR

HIDROGE DÍA
2023

II Concurso de Fotografía
hidrogeológica AIH- Hidrogeodia 2023

HIDROGEODÍA 2023 ANDORRA

M. Chevalier

www.fundaciomarcelchevalier.org

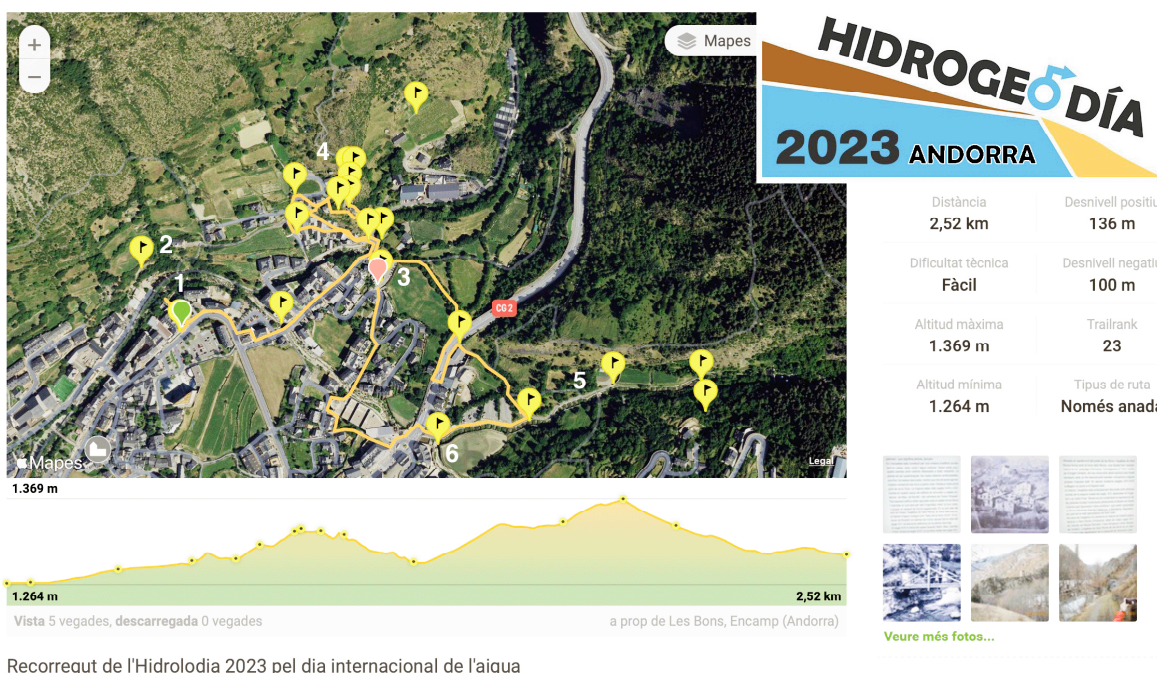
ANDORRA
RECERCA +
INNOVACIÓ

Govern d'Andorra
Ministeri de Cultura i Esports

L'excursió que organitza la **Fundació Marcel Chevalier** (FMC) com a activitat del dia Mundial de l'Aigua (inclou les Aigües Subterrànies), L'activitat s'emplaça dins de l'Hidrogeodia, que el grup Espanyol de l'Associació Internacional d'Hidrogeòlegs coordina. L'edició d'enguany al Principat d'Andorra es desenvolupa a la Parròquia d'Encamp i porta per títol:

LES BONS, ENTRE RIUS I FONTS

L'objectiu principal de la ruta serà explicar el funcionament hidrogeològic d'aquesta zona de fons de vall, on conflueixen dos rius, l'Aixec i el Valira d'Orient, sense oblidar el marc geològic i geomorfològic on se situa aquesta zona central del Principat d'Andorra.

Es farà un recorregut dividit en dos, un per la part urbana (de 1 a 4) i l'altra pel extraradi (5 i 6). Dins dels elements urbans destaca Sant Romà de les Bons i la torre dels Moros restaurada. La zona perifèrica està afectada per perillositats geològiques derivades on l'aigua és un factor clau.

El Departament de Patrimoni Cultural ens ha facilitat l'accès a l'interior de Sant Romà de Les Bons a partir de les 10H30. Després podrem fer una parada per gaudir de la vista de Les Bons i Encamp, fet que ens permetrà veure elements del paisatge i interpretar-los.

PARADA 1. HOTEL ROSALEDA

(Documentació Ex Libris 23 i 25)

L'hotel Rosaleda és un edifici singular que forma part de l'Inventari general del patrimoni cultural d'Andorra amb classificació de monument i és un dels exemples més destacats de l'anomenada arquitectura de granit, juntament amb l'edifici de la central de FASHA, ràdio Andorra, l'hostal Valira, o l'Hotel Carlemany entre altres.

Foto ANA- Arxiu F.Pantebre

Avui és la seu del Ministeri de Cultura. Té els seus orígens a principis dels anys 40 del segle passat. Va ser encomanat a l'arquitecte català Adolf Florensa, un representant destacat del Noucentisme català. Fou inaugurat l'any 1943 tal i com trobem gravat a la façana principal.

Construït per la família Puigsubirà. Els primers a regentar-lo van ser la Dolors Puigsubirà casada amb Joan Martí, que va ser el xef de l'hotel i el primer xef d'Andorra, format a París.

La cuina també va ser la més moderna d'Andorra al seu moment, tenia fogons, cambres frigorífiques i fins i tot una màquina de pelar patates que encara conservem a les reserves del Departament de patrimoni cultural.

1948 (ANA)

Al soterrani hi havia el forn de pa-pastisseria, les calderes, la bugaderia, els cellers amb una important bodega, els tallers pel manteniment de les instal·lacions i les habitacions pels xofers i el servei dels hostes.

Hi havien dos piscines, la més petita era per als nens i tenia forma de trèvol, construïda per uns paletes gallecs, que després va passar a ser climatitzada. Aquest espai és el que no ha estat recuperat i està en un estat penible.

PARADA 2. RIU VALIRA D'ORIENT

Les inundacions del 26, 27 i 28 d'octubre de 1937 van causar danys sobretot a Encamp i Escaldes, on no es van produir víctimes i només es va informar que algunes cases van ser arrossegades. A la resta de vall i parròquies, no es menciona cap dany important, tret dels danys habituals a la vegetació i les pèrdues agrícoles conseqüència de les inundacions segons Joan Becat.

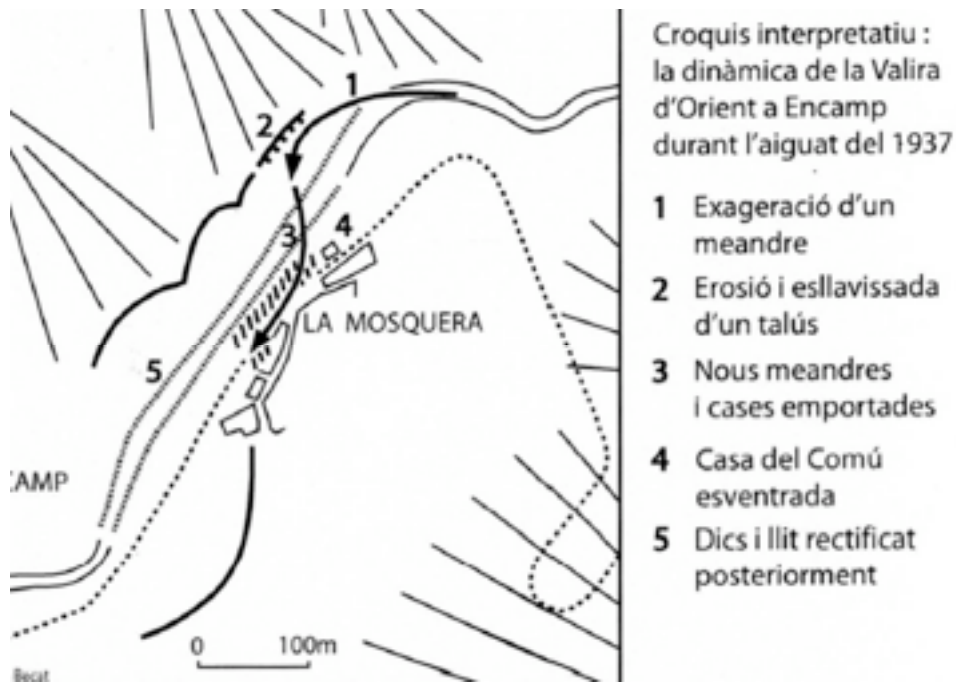
Font ANA (Fons Builles)

Font ANA (Fons Builles)

Segons Salvador Llobet, els cabals mitjans durant aquest episodi van ser de 90 m³/s a Ransol i 150 m³/s a Escaldes, amb cabals punta de 1.205 i 1.013 m³/s. Cal tenir com a referència, que el riu Valira a la presa de Ransol tenia en aquella època un cabal mitjà anual de 2,8 m³/s i un cabal d'estiatge de 0,8 m³/s segons Joan Becat.

A Encamp l'impacte va ser més gran. El riu Valira d'Orient va socavar i erosionar la base d'un meandre còncav, provocant el col·lapse d'un terraplè inundà el sector central de la vila d'Encamp. El riu va establir un nou tren de meandres, més exagerats que els anteriors i es va endur tota una sèrie de cases construïdes a la vora del seu llit. La Casa Comunal va ser mig destruïda, juntament amb l'arxiu comunal, entre d'altres. Des de l'aiguat del 1937 el Comú arrossegà un gran dèficit públic, sobretot per la construcció d'infraestructures com la canalització i la Casa Comuna segons l'historiador Joan Lluís Ayala.

PARADA 3. LES BONS (Lobedonç)

El poble de Les Bons apareix documentat per primer cop a la Concòrdia de l'any 1162. Al segle XII és conegut com Lobedonç, que significa pedres, penyes. Tots els edificis estan agrupats sota el castell de Les Bons i orientat al sud-oest per aprofitar millor la llum del dia, ocupant el vessant de forma esglaonada. Les característiques del terreny rocós i abrupte sobre el qual està assentat el poble, el fan poc apte per a les construccions modernes, el que ha permès que el poble s'hagi conservat amb l'urbanisme tradicional i que té el seu origen en l'edat mitjana.

(Fons Arxiu Comú d'Encamp)

PARADA 4. SANT ROMÀ I LA TORRE DELS MOROS

Tots els edificis del poble estan agrupats sota el castell de les Bons, conjunt format per la Torre dels Moros i l'església de Sant Romà. Seguint el camí s'observa un còm o obi d'aigua, conegut com "bany de la reina mora".

Solc al substrat rocós que canalitza l'aigua pel camí

L'església de Sant Romà fou consagrada al 1164, d'origen romànic i un porxo del s. XVI-XVII. A l'interior de l'església està decorada amb pintures del s.XVI. A l'interior hi ha una reproducció de les pintures romàniques actualment al MNAC.

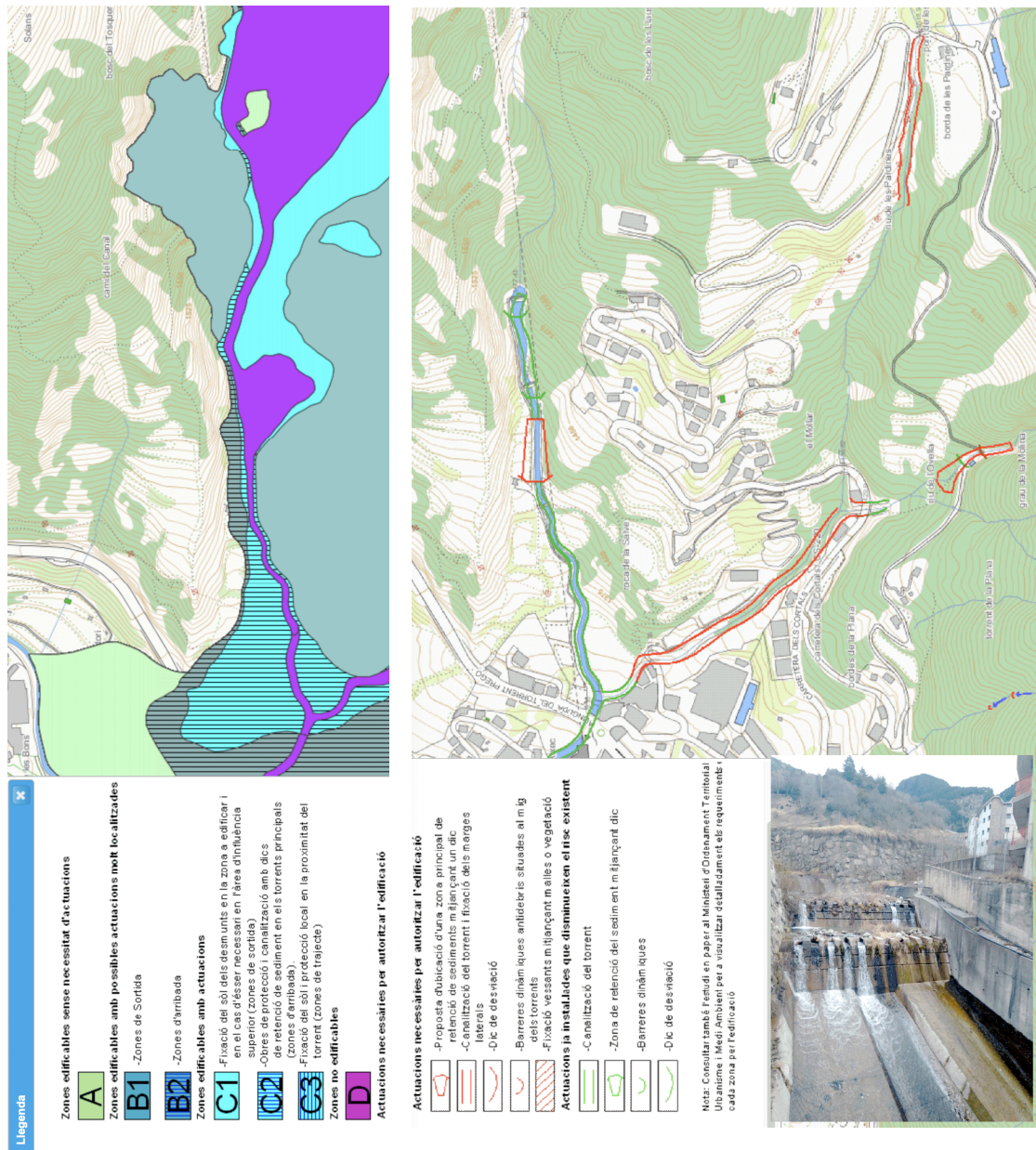

Visita a l'interior de l'església romànica amb els participants

PARADA 5 I 6. CORRENT D'ARROSSEGALLS

Seguint el camí de l'Oratori de Les Bons, i d'aquí a Torrent Pregó, ens endinsem en un sector amb risc d'aigüats torrencials pel Riu dels Cortals d'Encamp. L'excursió ens permet parlar de les obres hidràuliques existents per aturar els sediments que porten els torrents a prop d'una zona urbanitzada.

Cartografia de riscos naturals existent (<https://www.ideandorra.ad>)